

HONORIS CAUSA

El 18 de novembre de 2008 la Universitat de Girona va investir Eric J. Hobsbawm i Miquel Roca doctors *honoris causa* en un acte solemne que va aplegar gairebé tres-centes persones. La rectora, Anna M. Geli, va definir aquesta manifestació acadèmica com el “compromís d’acceptar, de manera crítica i constructiva, la transmissió de saber i de coneixement del llegat dels doctors Hobsbawm i Roca Junyent”. Així mateix, va manifestar que ambdós doctors “són part del segle XX” perquè “l’han viscut i l’han explicat” i han contribuït a fer “un món més habitable i a mostrar-nos en les deficiències”.

Anna M. Garcia, catedràtica d’Història Contemporània i padrina del Dr. Hobsbawm, en la seva lloança, el va descriure com “l’historiador més conegut i reconegut del segle XX i un dels més grans de tots els temps”. Garcia va ressenyar la trajectòria de Hobsbawm, “políglota i viatger impenitent, voluntàriament i conscientment”, i va precisar que “la seva vocació no va ser la de l’activista, sinó la de d’intel·lectual que interpreta el

temps i que influeix en el curs dels esdeveniments a través dels seus estudis”. Finalment va afegir que “a Catalunya i a Girona generacions senceres d’historiadors i historiadores el considerem el nostre mestre, ens en sentim deutors i li donem les gràcies”.

Xavier Arbós, catedràtic de Dret Constitucional, va lloar els mèrits de Miquel Roca Junyent, especialment els que fan referència a les seves aportacions al coneixement, a la seva vinculació amb la universitat i al seu servei a la societat. Segons Arbós, la vinculació de Miquel Roca amb la universitat ha estat “directa, inequívoca i generosa” i “ve de lluny, de temps difícils”. També es va referir a la seva contribució a la vida associativa i cultural i al seu compromís amb la llibertat, així com a la seva contribució a l’Estat de dret, recordant que, “si a les facultats de dret s’ensenya la Constitució i l’Estatut, és en gran part gràcies a ell”. Finalment va destacar el seu tarannà, “rigorós i elegant”, i el va considerar com un dels millors oradors que han passat pel Congrés dels Diputats.

L'entrevista:

Eric Hobsbawm

////////////////////////////////////

“Les raons per ser revolucionari encara no han cessat.”

Eric Hobsbawm ha estat nomenat *doctor honoris causa* per la Universitat de Girona. La distinció li ha estat concedida per la seva condició d'historiador compromès amb el present, a partir de la interpretació crítica dels esdeveniments que han configurat la societat contemporània, i pel seu mestratge, estès arreu del món i en el si de la UdG, a través d'una extensa producció bibliogràfica i d'una docència impartida des de posicions ideològiques progressistes.

A vostè, els esdeveniments que va viure de jove el van fer comunista. En tots aquests anys, com ha canviat el comunisme dins seu?

Les raons per ser un revolucionari no han cessat. Després dels anys seixanta vam descobrir que les economies dels països comunistes no funcionaven gaire bé. La invasió de Txecoslovàquia el 1968 va ser traumàtica perquè una gran part de nosaltres, jo mateix, teníem grans esperances en el socialisme amb rostre humà que sorgia en aquell país. Després de la invasió soviètica es va veure que no hi havia una base popular per al comunisme a l'Europa Occidental. Una altra cosa va ser, als anys setanta i vuitanta, una certa desafecció del proletariat industrial als països occidentals que, per a nosaltres els marxistes, va ser una cosa molt difícil d'acceptar. Sempre havíem considerat la classe obrera com els arquitectes de la nova societat. Es va veure, sobretot al meu país, que la lluita havia esdevingut un moviment gremial que no duia al

socialisme, sinó que hi posava problemes.

Més endavant, diferents realitats com la dissolució de la Unió Soviètica, l'enfrontament entre la Xina i la URSS, i la divisió entre els vells comunistes i els joves que procedien del Maig del 68, va portar a qüestionar quin era el vertader comunisme.

Va ser aleshores, quan es va veure que el gran experiment de la construcció del socialisme havia fracassat, que ens vam adonar de la necessitat de continuar la lluita per l'alliberament i la crítica d'un món sense justícia. De moment, però, havia desaparegut la possibilitat concreta que hi havia en la meua joventut, i que va inspirar-ne tants, de creure en la possibilitat de construir alguna cosa millor. Aquesta ha estat, penso, la situació de tants comunistes i gent d'esquerres.

Coneixem prou bé Marx? Quina hauria de ser la posició de Marx en la societat actual?

Marx torna. En els darrers vint o trenta anys havia estat oblidat, però l'alliberament de l'ortodòxia soviètica li ha estat positiu. Què és el socialisme? Com construir-lo? Hi ha poc de tot això en Marx, que havia deixat els seus seguidors gairebé sense instruccions i sense programes concrets per després de la revolució. Les discussions sobre la planificació econòmica van ser del segle passat, no del XIX, i improvisades en gran manera pels comunistes i els socialistes després de la Primera Guerra Mundial. És una paradoxa que hagin estat els mateixos capitalistes els que l'hagin redescobert al final dels anys noranta del segle XX. Recordo l'aniversari del *Manifest comunista* perquè aquell dia George Soros va demanar-me què pensava de Marx. Com que sabia que no compartíem gaires coses, vaig donar una resposta ambigua. En canvi, ell va dir-me que trobava que Marx havia estat capaç de preveure el món tal com havia acabat sent.

La previsió de Marx del capitalisme globalitzador exigeix unes grans forces que no s'han posat de manifest sinó en els darrers anys. També va preveure que el capitalisme no avança d'una manera contínua i tranquil·la, sinó que ho fa a través d'una sèrie de crisis que cada cop són més profundes. Una d'aquestes crisis havia de portar al socialisme, però això no s'ha fet realitat encara, tot i que encara penso, i molta altra gent també, que aquesta sèrie de crisis i reestructuracions arribarà un moment que no podran seguir endavant.

Som a prop d'aquest moment en què no es podrà continuar?

La crisi actual no és insuperable. Penso que hi haurà uns quants anys, potser trenta o quaranta, en què el capitalisme es mantindrà estable com va passar després de la Segona Guerra Mundial, quan va ser transformat per la pressió política. Potser, després, es formarà una nova matriu d'estabilitat. Caldrà veure, també, les conseqüències de la transposició geogràfica dels centres econòmics des d'Occident cap a Orient. Ens trobem en un moment semblant al d'entreguerres, en què hi havia una època de transició, un moment en el qual –com ha dit un gran historiador econòmic americà– el predomini anglès havia desaparegut, però els Estats Units no van voler prendre l'hegemonia. Hi haurà alguns moments, com l'actual, en què la globalització no seguirà avançant, s'aturarà. A tot plegat caldrà trobar-hi una solució.

En canvi, els neoliberals diuen que la culpa de la crisi és de l'intervencionisme i demanen menys regulació dels mercats...

No vaig creure Fukuyama al seu moment, quan va dir que s'havia acabat la història. Penso que a partir dels anys setanta el capitalisme es va decantar cap a un extremisme com mai no s'havia vist. Mai abans no hi havia hagut en el capitalisme la idea que el mercat solucionava tots els problemes, no solament els problemes del creixement econòmic, sinó també els problemes de la distribució òptima del benestar. Per als defensors d'aquest extremisme, sense l'abdicació dels estats i dels governs no hi havia salvació, però el model va funcionar molt malament i es va fer evident als països emergents.

En primer terme, el creixement no va ser màxim, perquè va ser major en el període keynesià. En segon terme, fora dels grans centres industrials, es veia clar que aquesta nova mena de capitalisme exagerava la inestabilitat de les crisis, la qual cosa sabien molt bé la gent del Brasil, l'Argentina o Mèxic, però fins fa un any, nosaltres érem immunes. Ara ja es veu que aquesta inestabilitat mundial ha arribat als nostres països, la qual cosa representarà un problema per a les nostres poblacions. En aquests anys a Europa la situació era prou bona perquè ens havíem pro-

“Quan es va veure que el gran experiment de la construcció del socialisme havia fracassat, ens vam adonar de la necessitat de continuar la lluita per l'alliberament i la crítica d'un món sense justícia.”

“Mai abans no hi havia hagut en el capitalisme la idea que el mercat solucionava tots els problemes, no solament els problemes del creixement econòmic, sinó també els problemes de la distribució òptima del benestar.”

tegit contra les inestabilitats, però als Estats Units el nivell mitjà de benestar no ha canviat en els darrers trenta anys. El que sí que va canviar va ser que la irrupció de la Xina en l'escenari del comerç va fer baixar els preus dels articles de consum, la qual cosa va crear la il·lusió que tot anava bé.

En un context com aquest, pot donar-se un retorn a les polítiques populistes? Com hem d'entendre el populisme?

Bé, qui critica el populisme diu: “Jo sóc demòcrata però no m'agraden les conseqüències d'una política popular.” Hi ha una certa contradicció en això. Em sembla que cada govern ha d'escollar els interessos del poble. El gran problema està en el fet que l'opinió pública pot voler alguna cosa que és dolenta. En temps de crisi, per l'absència d'altres grans ideologies populars, desapareix la protecció contra les visions xenòfobes. En certa manera, la xenòfòbia s'ha fet l'única ideologia internacional a Europa i és un problema amb el qual no se sap què fer. En els trenta anys de victòria del mercat pur, del mercat sense cap regulació, la globalització no ha resolt la mobilitat dels treballadors perquè els treballadors de cada país no ho han tolerat. Cal reconèixer la força d'aquests interessos, que ho són dels treballadors per l'absència de grans moviments alternatius. Són maneres gairebé primitives de protegir el treball contra l'atur i és un problema per als governs d'Europa, siguin populistes o no.

Què penseu de Catalunya? Com veieu l'encaix de les nacions sense Estat?

En el dia d'avui no hi ha una alternativa als estats. A Europa tal vegada hi ha una organització política regional, però com a unitat política és massa dèbil. Per funcionar, la nació necessita una determinada dimensió, perquè la balcanització del món no em sembla una cosa favorable. En els darrers anys va figurar que la mida no importava i que tants petits estats independents es comportaven molt bé. Ara mateix estem veient la situació a Islàndia o a Escòcia.

Els dos grans bancs d'Escòcia han fet fallida i han hagut de ser salvats pel Regne Unit. És cert que hi ha casos estranys, com el dels països del Golf, que poden viure dels petrodòlars, però això no és una solució. Potser Noruega, que s'ha ocupat bé dels seus recursos naturals, però en general... A més, ja ha estat prou difícil crear una política comuna amb els Quinze, que ara amb vint-i-set països no hi tinc gaires esperances. I aviat podria ser l'Europa dels Trenta-vuit!

D'altra banda, em sembla imprescindible que els petits pobles trobin el seu lloc. Prenguem Estònia com el límit d'allò que pugui ser –amb un milió d'habitants– una cultura. És bo que hi hagi una cultura estoniana i és tant o més important per les pressions que exerceix la globalització per tal d'abolir les cultures i les civilitzacions locals. En aquest sentit penso que Catalunya ha fet molt bé les coses, i ho dic perquè ha reconegut que no està aïllada, que viu en el marc d'una Espanya àmplia, oberta a Europa i al món. Penso que ha sabut donar a conèixer una cultura visual, arquitectònica, etc. que pot interessar a moltes persones que no tenen per què conèixer la seva llengua. No crec que Catalunya, com a vint-i-vuit Estat d'Europa, estigués en una situació millor que la que té en aquest moment.

Què pot aportar l'historiador al coneixement del present?

El present té les seves arrels en el passat. Els problemes actuals són incomprendibles sense saber alguna cosa dels seus orígens. La idea que Rússia havia de convertir-se en un país democràtic i liberal va ser un error vulgar: no era possible fer-ho! La tradició en aquest país té un pes i cal saber com funciona perquè està arrelada en la seva història.

La perspectiva històrica, la manera de veure i analitzar la història proposada per Marx, em sembla, com a historiador, que segueix sent molt important i sempre vàlida. Més important encara és que l'anàlisi històrica, que havia estat negligida tant de temps, s'ha tornat a fer evident en els darrers deu anys. És necessari saber que no és possible anar endavant sense preocupar-se d'allò que ha passat, perquè si s'avança sense mirar enrere s'arriba a un punt del qual no es pot passar. El problema actual és que només es mira el present i el futur. És allò que veiem en tants arguments econòmics, que són *presentistes* i incapaçs de comprendre el present perquè aquest és sorgit orgànicament d'un passat que ignoren.

“Als Estats Units el nivell mitjà de benestar no ha canviat en els darrers trenta anys. El que sí que va canviar va ser que la irrupció de la Xina en l'escenari del comerç va fer baixar els preus dels articles de consum, la qual cosa va crear la il·lusió que tot anava bé.”

“És necessari saber que no és possible anar endavant sense preocupar-se d'allò que ha passat, perquè si s'avança sense mirar enrere s'arriba a un punt del qual no es pot passar. El problema actual és que només es mira el present i el futur.”

Eric Hobsbawm acompanyat de la catedràtica d'Història Contemporània Anna M. Garcia, la seva padrina en aquest acte

L'entrevista:

Miquel Roca Junyent

////////////////////////////////////

“Catalunya no ha de fer cas sinó de si mateixa.”

Miquel Roca Junyent és advocat. El bufet que porta el seu nom és un dels més importants de l'Estat espanyol i té una àmplia representació a l'estranger. Com a advocat, ha aconseguit compatibilitzar la dedicació professional amb l'exercici de la docència a la universitat. Durant la transició política espanyola, Roca va tenir un paper transcendent com a ponent constitucional, i més endavant com a portaveu de la minoria catalana al Congrés dels Diputats. Retirat de la política activa, projecta una fina observació crítica del moment en què viu, la qual cosa es fa patent en les seves intervencions públiques. És per aquest seu compromís vital que la Universitat de Girona va decidir atorgar-li el títol de *doctor honoris causa*.

Com veieu la universitat avui?

De fet jo he conegut la universitat des dels seus tres vessants. He estat alumne, professor i president del Consell Social de la UPC. Quan era estudiant vaig tenir la sort de viure una etapa molt privilegiada, no sols pels professors que vam tenir, sinó també per ser un moment molt viu, en què hi va haver les primeres manifestacions i revoltes d'estudiants, les quals vaig viure molt intensament. Com a professor he viscut ser expulsat de la universitat. Ara, quan ho recordes te'n fas creus, perquè a mi em van expulsar –juntament amb seixanta-set o seixanta-vuit professors més, el bo i millor– per queixar-nos del rector al ministre. Per aquell telegrama de queixa, signat per tots nosaltres, ens van expulsar de per vida! L'expedient va ser instruït per un rector que es deia Batlle, de la Universitat de Múrcia, catedràtic de Dret Processal, que va posar tot el seu saber acadèmic al servei de la repressió. De l'etapa com a president del Consell Social en tinc molt bon record. Hi havia un gran rector, Jaume Pagès, gironí, i vam aconseguir que tot fos molt agradable i positiu. A la universitat jo sempre m'ho he passat bé.

Hi va haver un temps en què es temia que el Consell Social fos com una mena de, si em permeteu, comissari polític del rector...

Hi ha hagut algunes universitats espanyoles en les quals això ha estat així, però tinc la sensació que a cap universitat catalana es funcionava d'aquesta manera. En el meu cas sempre va haver-hi una col·laboració molt íntima. Els consells socials han d'aportar suggeriments, obrir portes i ajudar el rector. No poden substituir ni la funció acadèmica ni la direcció de la universitat i, sobretot, han d'assegurar la fluïdesa entre la universitat i la societat i també amb l'empresa.

Des de la vostra experiència, com veieu el tema Bolonya?

Em sembla molt injust i absurd que s'atribueixi a Bolonya un intent de privatització de la universitat, perquè no és veritat. Tampoc no acabo d'entendre què es discuteix quan de vegades es diu que hem de dir no a Bolonya. Podem dir que no l'aplicarem, però hem de ser conscients que, aleshores, ens resultarà molt difícil trobar feina a Europa. És com si qüestionéssim una directiva comunitària

quan ja s'ha aprovat. Puc entendre que discutim com ens hi adaptarem millor o com racionalitzarem els costos, però discutir Bolonya quan Europa l'aplica només ens porta a aïllar-nos i a perjudicar les nostres titulacions, que veurien dificultada la seva validació en l'àmbit europeu. No es tracta tant de qüestionar Bolonya com de veure com fem aterrar aquesta realitat específica en el món universitari català i espanyol.

Què és el que no s'aprèn a la universitat?

Hi ha la sensació que la universitat ho ha d'ensenyar tot, però el que hauria de fer és ensenyar quatre grans conceptes bàsics, com estructurar el cap a la gent, fer que aprenguin a situar-se en la seva matèria i aprenguin per on han d'anar, després la vida ja ensenya moltes més coses. Prou feina té la universitat a treballar amb gent jove a la qual, en un percentatge molt alt, no s'ha ensenyat a estudiar i que té problemes a l'hora d'escriure, llegir, sintetitzar. No pot ser que veiem patir els estudiants quan els demanem que ens facin una pregunta. El que ens tenen guanyat els americans és que el seu ensenyament és molt viu. Allà, el professor provoca l'estudiant i si aquest respon alguna cosa que no està bé, li diu que no comparteix el seu argument, però que el treball i que li ho porti l'endemà. I serà el mateix estudiant que s'adonarà que allò que defensava estava equivocat i aprendrà a valorar les idees. Això és el que hem de fer!

Anem una mica enrere en el temps, a la transició. Quant de càlcul polític hi va haver en aquells anys, i quant d'improvisació?

A la transició hi va haver una improvisació lògica. Sabíem que la dictadura havia d'acabar, però no havíem previst la manera exacta, que es va traduir a anar guanyant pam a pam la llibertat. Per a mi, hi ha dos moments que simbolitzen la ruptura: el primer és quan al Congrés, després de les eleccions del 15 de juny de 1977, es va constituir la Mesa d'Edat i es va cridar per formar-ne part Dolores Ibarruri *la Pasionaria* i Rafael Alberti. Aquella imatge no l'oblidaré mai i és molt més important que la pallassada que va representar Tejero. Aquelles dues persones, el que representaven, veure-les baixar cap a la Mesa... El segon és el dia en què es va aprovar la Constitució al Congrés dels Diputats. Trenta anys després, es pot pensar que allò no va ser gran cosa, però va representar molt perquè sabíem que a partir d'aquell moment el franquisme polític s'acabava, tot i que el sociològic, el cultural, encara van aguantar uns anys. Tot plegat va ser molt impactant i és una cosa que hauríem d'explicar als joves, perquè és veritat que tenen dret a voler més coses, o voler coses diferents, però no és necessari posar en qüestió el que va representar la transició i la Constitució pel fet de voler més coses. El que han representat aquests trenta anys es pot discutir i es poden posar les ambicions que calgui per encarar el futur, però no la critiquem només perquè no la vam protagonitzar nosaltres, la transició. A cadascú li toca protagonitzar el seu present. Nosaltres vam disposar d'un gran privilegi: el de construir un Estat democràtic, descentralitzat, però no ho desitjo a ningú més, perquè això voldria dir que hauríem tornat a tenir una guerra civil i una dictadura. El futur podrà ser, previsiblement, més senzill.

Els partits polítics serveixen prou els ciutadans?

Els partits polítics són eines de participació. Si serveixen la gent van bé i, si no, se'n fan uns altres. No hem de tenir cap mena de por al fet que hi hagi gent nova, a allò que se sent a dir que aquell o aquell altre trencarà el partit. Doncs que el trenqui. No podem posar en qüestió el pluralisme perquè, si no, qüestionem la democràcia.

Jo, que he tingut moltes ocasions de perdre, he defensat que saber perdre enforteix la democràcia i la llibertat. El guanyador ho té molt

“Em sembla molt injust i absurd que s'atribueixi a Bolonya un intent de privatització de la universitat, perquè no és veritat.”

“A la transició hi va haver una improvisació lògica. Sabíem que la dictadura havia d'acabar, però no havíem previst la manera exacta, que es va traduir a anar guanyant pam a pam la llibertat.”

fàcil, el perdedor, en canvi, més difícil. I si per por de perdre no defensem la nostra veu, la perjudicada és la democràcia, que no serà plural. Hi va haver un ponent constitucional que va anar a una universitat en què havia estat nomenat doctor *honoris causa*, allà uns estudiants van interrompre l'acte, a la qual cosa aquell home els va contestar d'una manera que sempre he recordat: “La llibertat té les seves servituds, la llibertat mal entesa encara en té més, de servituds, però prefereixo mil vegades la llibertat mal entesa que la manca de llibertat.”

L'encaix de Catalunya. És una qüestió sempre pendent...

En això de l'encaix ni els uns ni els altres ho hem fet prou bé. La responsabilitat que Catalunya no trobi el seu encaix, per definició, per dimensió i per història, sempre correspondrà una mica més al Govern de l'Estat espanyol. És bastant absurd que a un problema que, com a mínim, fa dos segles i mig que dura, se li negui la condició de problema. Tampoc no ens poden dir que hem arribat a un límit que no podem traspasar, perquè no és veritat. Catalunya és un fet viu, que creix, avança o retrocedeix. Per tant, quan ens pregunten fins on volem arribar sempre ens guanyen, perquè no podem posar límits a aquesta ambició. No podem dir: “que els fills no creixin més, que no ens marxin de casa.” No hi ha res més intel·ligent per encarar els problemes que acceptar-los. Els pares que s'entenen millor amb els fills són els que accepten com són. A mi em produeix una tristesa molt gran el fet que després de tant de temps encara hi hagi qui no accepta que parlem català. És que es pensen que el parlem per fer-los empenyar? D'això de l'encaix, mirin, jo simplement suggereixo que no ens posem nerviosos.

Tampoc no ens hi hem de posar amb la resolució pendent de l'Estatut?

Nerviosos: què vull dir amb això. Catalunya no ha de fer cas sinó de si mateixa. Recordo un editorial a *The Economist*, ara que està d'actualitat, en què sol·licitava a estonians, letons i lituans que no demanessin la independència per tal de no desestabilitzar Gorbaxov. No en van fer cap cas i ara són

